

ЛІСІВНИЧО-ТАКСАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЕВОСТАНІВ ВІЛЬХИ КЛЕЙКОЇ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

У. М. КОТЛЯРЕВСЬКА *

здобувач кафедри лісової таксації та лісовпорядкування

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: ulyana.rengach@mail.ru

Анотація. Проаналізовано поширення і таксаційну структуру клейковільхових деревостанів в умовах Українського Полісся. Наведено розподіл вільхових деревостанів досліджуваного регіону за площею та запасом стовбурів у корі, розподіл площі насаджень за: відомчою підпорядкованістю лісокористувачів, адміністративними областями, віковими групами, часткою вільхи у складі насадження, типом лісорослинних умов, класами бонітету, відносною повнотою. Встановлено, що в Українському Поліссі основна частина вільшаників (84,4 %) має вегетативне паросткове походження, найбільше середньовікових насаджень вільхи клейкої – 49,6 %, 74 % насаджень належать до високопродуктивних і 72,9 % – до середньоповнотних.

Ключові слова: вільха клейка, походження, група віку, клас бонітету, лісівничо-таксаційні показники, відносна повнота, Українське Полісся.

Актуальність. На території України найсприятливішими природно-кліматичними умовами для росту вільхи клейкої (*Alnus glutinosa* (L.) Gaerth.) є Українське Полісся, саме там найбільше вільхових лісів, порівняно з іншими лісорослинними зонами. Вільха клейка віддає перевагу тільки тим алювіальним ґрунтам або ґрунтам у заплавах рік і озер, верхні горизонти яких забезпечені високим рівнем зволоженості. Добре вона росте на ґрунтах, які нерідко називають вільховими трясовинами, однак лише за умови, що ґрунтові води проточні [9, с. 6]. Разом із вільхою клейкою може зростати в'яз, ялина, осика, ясен, береза, верба. В основному клейковільшаники мають вегетативне походження, насінневі деревостани найчастіше зустрічаються на алювіях [9, с. 5].

* Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник А. М. Білоус.

Вільха клейка вирізняється серед інших деревних видів тим, що росте на ґрунтах, дуже багатих на азот. Вона має на корінні особливі нарости-бульбочки, здатні з допомогою наявних в них мікроорганізмів засвоювати з повітря вільний азот [9, с. 6]. Вільха клейка утворює, як правило, чисті одноярусні насадження, але зустрічаються і багатоярусні. Цей вид вимогливий до вологості й родючості ґрунту, швидко росте, добре розмножується порослю від пня. Це тепло- і світлолюбний вид, в північній частині свого ареалу нерідко страждає від морозів [6, с. 187; 13, с. 140].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями вільхових насаджень в Україні займалися М. В. Давидов [9], Є. Г. Поляков [19], В. Є. Лебедев [14], М. І. Калінін [11], В. П. Ткач [23], М. В. Ромашов [20], І. І. Харчук [25], А. М. Білоус [1; 2], А. Е. Оборська [16], І. В. Блищик [5], В. І. Блищик [4], В. П. Пастернак [7; 18], В. І. Стороженко [7; 22].

У працях Д. В. Воробйова [8] і Д. Д. Лавриненка [12] описані типи клейковільхових лісів Українського Полісся. В усіх класифікаціях вільшняків враховано проточність ґрунтових вод, ступінь зволоження, флористичний склад та рівень мінерального живлення. Таблиці маси крони, зокрема гілок, товщиною більше ніж 3 см розробили О. В. Тюрін [24] і В. К. Захаров [10]. Таблиці ходу росту насінневих та порослевих деревостанів вільхи клейкої, а також таблиці динаміки товарності для умов України склав М. В. Давидов [15]. У «Нормативно-справочних матеріалах для лесов України и Молдавии» [15], складених М. В. Давидовим, наведено таблиці ходу росту вільхових насаджень, подано розподіл ділової деревини вільхи клейкої за категоріями крупності та сортиментами, а також дані виходу ліквідної деревини з крони дерева і об'єму сучків.

Учені під керівництвом проф. П. І. Лакиди розробили математичні моделі та комплекс таблиць для оцінювання компонентів надземної фітомаси дерев та деревостанів вільхи клейкої в умовах Західного Полісся України [13; 17].

Вільха клейка є перспективним деревним видом для Українського Полісся, однак дослідження цього деревного виду в Україні недостатньо

грунтовні і потребують поглиблення у контексті визначення екосистемних послуг вільшаників.

Мета дослідження – аналіз структури деревостанів вільхи клейкої за основними таксаційними показниками.

Методи. Для аналізу структури насаджень опрацьовано вибірку з бази даних Виробничого об'єднання «Укрдержліспроект» (станом на 1 січня 2011 р.) для Українського Полісся, яка представлена 116 495 виділами. Аналізу підлягали насадження, де вільха клейка займає 4 одиниці і більше у складі насадження шести адміністративних областей (Волинської, Житомирської, Київської, Рівненської, Сумської та Чернігівської), в межах Українського Полісся.

Для аналізу структури вільшаників було використано такі лісівничо-таксаційні показники: площу виділу, бонітет, тип лісорослинних умов, склад насадження, вік деревостану, групу віку, середню висоту, середній діаметр, відносну повноту, запас на 1 га, загальний запас на виділі та походження.

Результати. Загальна площа лісів Українського Полісся становить понад 2,96 млн га, запас – 681,3 млн м³, у тому числі площа м'яколистяних – 998,8 тис. га, запас – 159,4 млн м³ [1, с. 49]. Вільхові ліси займають 367,0 тис. га, або 36,7 % від всієї площі м'яколистяних лісів і мають запас – 59,9 млн м³, або 37,6 % від усього запасу м'яколистяних лісів Українського Полісся (табл. 1). Під час аналізу не враховано площу лісів, які зростають на колишніх сільськогосподарських угіддях.

Основна частина вільхових лісів Українського Полісся (84,4 % за площею та 86,6 % за запасом) має вегетативне паросткове походження. Насінневі насадження вільхи клейкої займають 15,5 % площі, а їхній запас становить 13,3 % від загального запасу вільшаників Українського Полісся (табл. 1).

На території Українського Полісся найбільша частка вільхових лісів належить Державному агентству лісових ресурсів України – 47 % за площею і 50 % за запасом, далі йде Міністерство аграрної політики і продовольства України – 24 % за площею та 24 % за запасом. Лише 1 % належить

Міністерству оборони України і решта – 28 % площі і 25 % запасу – іншим міністерствам і відомствам України (табл. 2).

1. Розподіл вільхових насаджень за площею та запасом

Походження	Площа, га	Запас, тис. м ³
Насіннєве природне	30 233	4 117,79
Насіннєве штучне	26 606	3 833,64
Разом насіннєвого походження	56 839	7 951,43
Вегетативне відсадкове природне	5	0,73
Вегетативне коренепаросткове	502	80,76
Вегетативне паросткове	309 614	51 837,81
Разом вегетативного походження	310 121	51 919,30
Всього	366 960	59 870,73

2. Розподіл площі та запасу клейковільхових лісів Українського Полісся за відомчою підпорядкованістю

Підпорядкованість лісокористувачів	Площа, га	Запас, тис. м ³
Державне агентство лісових ресурсів України	173 423	29 747,15
Міністерство аграрної політики і продовольства України	86 661	14 082,68
Міністерство оборони України	4547	778,39
Решта міністерств і відомств	102 329	15 262,51
Разом	366 960	59 870,73

Розміщення вільхових лісів на території Українського Полісся нерівномірне – найбільша частка припадає на Житомирську (34,3 %), Волинську (23,9 %) та Рівненську область (18,9 %), де домінує вільха порослевого походження. Найменше вільхових лісів у Сумській області – лише 5118 га (1,4 %) (табл. 3).

Одним із найважливіших параметрів з погляду проектування лісокористування є вік насаджень, він відображає їхній стан. При вивченні показників площ вільхових деревостанів отримано їх розподіл за віковими групами, який відображено на рис. 1.

3. Розподіл площі клейковільхових лісів за областями, га

Адміністративна одиниця	Вільшаники насінневого походження	Вільшаники порослевого походження
Волинська	18 239	107 404
Житомирська	15 639	72 180
Київська	4682	25 165
Рівненська	8275	61 108
Сумська	742	4376
Чернігівська	9263	39 887
Разом	56 840	310 120

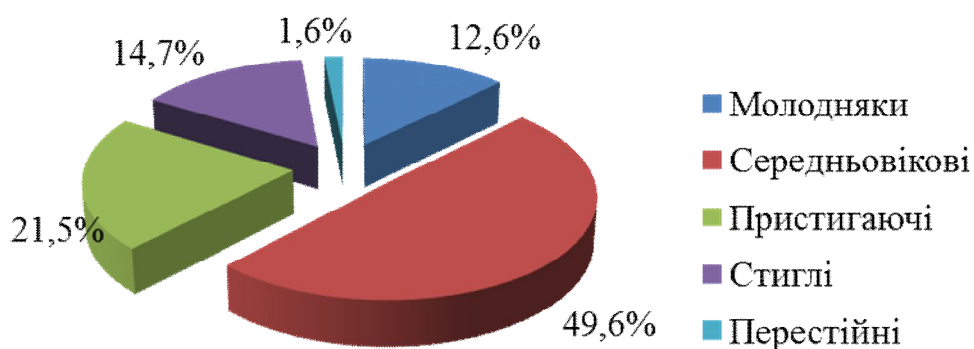

Рис. 1. Розподіл площі клейковільхових деревостанів за групами віку, %

Групи віку вільхових лісів на території Полісся розподіляються таким чином: найбільше середньовікових насаджень – 182 098 га (49,6 %), потім ідуть пристигаючі – 78 994 га (21,5 %), стиглі – 54 021 га (14,7 %) і молодняки – 46 056 га (12,6 %). Найменше у досліджуваному регіоні зосереджено перестійних вільшняків – лише 5791 га (1,6 %).

На території Українського Полісся домінують мішані клейковільхові насадження (від 4 до 9 одиниць вільхи клейкої), вони становлять 69,6% від загальної площі насаджень вільхи Українського Полісся. Чисті насадження зростають на площі 111 585 га і складають 30,4% (рис. 2).

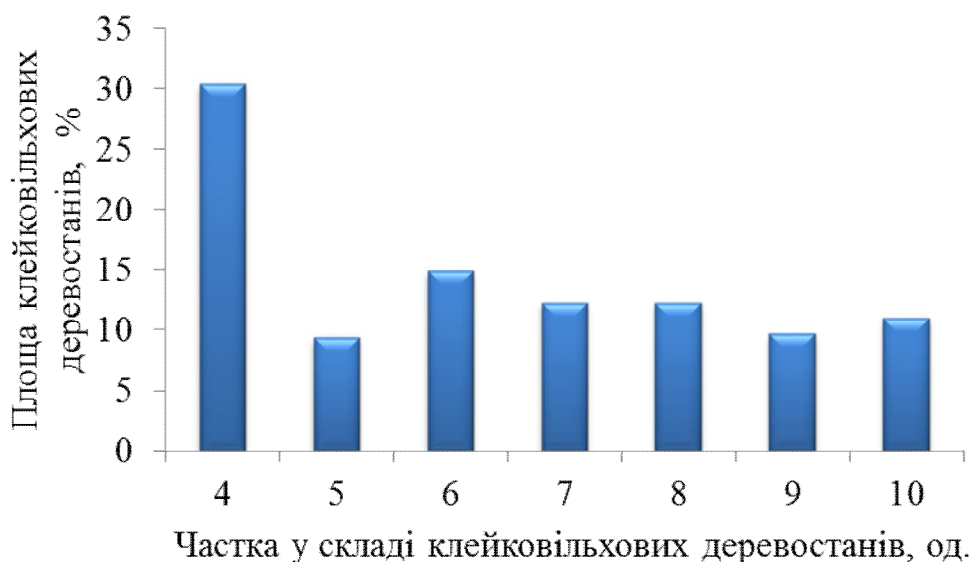

Рис. 2. Розподіл площі деревостанів вільхи клейкої Українського Полісся за часткою у складі, %

Середні таксаційні показники вільхи клейкої за адміністративними областями наведено в табл. 4.

4. Середні таксаційні показники деревостанів вільхи клейкої Українського Полісся

Область	Кількість виділів, шт.	Середні показники					
		вік, років	діаметр, см	висота, м	повнота	запас, $\text{м}^3 \cdot \text{га}^{-1}$	бонітет
Насіннєве походження							
Волинська	5957	39	16,8	14,2	0,73	139	I,6
Житомирська	6668	34	14,7	13,5	0,71	127	I,5
Київська	1905	45	19,0	16,1	0,71	160	I,6
Рівненська	2861	41	17,2	15,1	0,68	139	I,6
Сумська	344	42	18,6	16,8	0,71	173	I,6
Чернігівська	4493	38	18,2	15,6	0,76	166	I,5
Вегетативне походження							
Волинська	29 615	42	18,5	15,6	0,69	148	II,2
Житомирська	25 755	47	19,7	17,5	0,67	168	II,0
Київська	8919	48	20,6	17,7	0,70	182	II,0
Рівненська	17 903	44	18,6	16,4	0,66	152	II,1
Сумська	1645	45	19,6	17,2	0,65	163	II,0
Чернігівська	10 441	48	21,0	18,2	0,68	186	I,9

Аналізуючи середні таксаційні показники насіннєвих вільхових насаджень, доходимо висновку, що найпродуктивнішими є деревостани насіннєвого походження Київської, Чернігівської та Сумської областей

(середній бонітет I,5–I,6; середній запас стовбурів у корі – 160, 166 та 173 м³·га⁻¹ відповідно). Що ж до деревостанів вегетативного походження – найпродуктивніші у Київській та Чернігівській областях, але з нижчим бонітетом (I,9 та II,0), запас стовбурів у корі 182 та 186 м³·га⁻¹ відповідно. Найнижчими показниками продуктивності деревостанів характеризуються Волинська та Рівненська області, це стосується як насінневого (запас стовбурів у корі 139 м³·га⁻¹), так і вегетативного (запас стовбурів у корі 148 і 152 м³·га⁻¹) походження насаджень.

Найпоширенішим типом лісорослинних умов для вільхи клейкої є едатоп С₄, за цих умов зростає 76 % вільшаників. 10 % росте в умовах С₃, 6 % – в умовах С₅. У суборах вільха найчастіше зустрічається в умовах В₃ (3 %) і В₄ (2 %), в умовах груду – 2 %. В борах вільха росте найрідше – лише 0,1 % від загальної площі вільхових насаджень Українського Полісся (табл. 5).

5. Розподіл площі деревостанів вільхи клейкої за ТЛУ, га

Гігротоп	Трофотоп				Разом для гігротопів
	A (бір)	B (субір)	C (сугруд)	D (груд)	
1 – сухі	–	1	–	–	1
2 – свіжі	22	825	1016	70	1933
3 – вологі	68	10723	36169	2215	49175
4 – сирі	43	8186	278670	4700	291599
5 – мокрі	8	971	23129	144	24252
Разом	141	20706	338984	7129	366960

Вільха клейка в умовах Українського Полісся найчастіше утворює високопродуктивні деревостани I та II класів бонітету – 74 % зайнятої площі, з них 69 % у сугрудках (57 % в умовах С₄), 4 % в умовах субору, решта – в борах і грудях. У III класі бонітету зростає 18 % вільхових насаджень, з них 16 % у сугрудках (13 % в едатопі С₄). Наявність деревостанів I^a класу бонітету становить 5 % від загальної площі вільхових насаджень досліджуваного регіону, зокрема 3 % зростає в умовах сирого сугрудку (табл. 6).

Відносна повнота є важливою лісівничою характеристикою, яка визначає структуру і продуктивність деревостану [21, с. 35]. Розподіл площі вільшників Українського Полісся за відносними повнотами наведено на рис. 3.

6. Розподіл клейковільхових лісів за типами лісорослинних умов

і класами бонітету

ТЛУ	Клас бонітету						
	$I^b i >$	I^a	I	II	III	IV	$V i <$
A ₂	–	2,8	1,3	7,2	10,7	–	–
A ₃	–	1,8	4,4	34,6	12,8	13,2	1,1
A ₄	8	–	6,4	10,8	16,5	1,1	–
A ₅	–	–	–	3,3	0,5	–	4
B ₁	–	–	–	0,7	–	–	–
B ₂	27,3	60,9	252,2	353,4	118,1	10	3,1
B ₃	126,5	540,8	3042,1	5195,3	1633,4	166,9	18,2
B ₄	84,8	326,6	1085,8	3981,6	2329,1	336,6	41,3
B ₅	2,7	5,9	44,3	234,7	333,4	289,7	60,2
C ₂	64,6	85	408	370,9	77,5	10,1	–
C ₃	913,7	3044,8	9846	17 801,5	4156,3	374,3	33
C ₄	2562,4	11 297,9	53 011,7	15 8681	47 375,9	4749,5	992
C ₅	115,8	364,4	1569,5	10575,2	8268,4	1702,6	533,4
D ₂	4,3	4	51,5	7,5	2,4	–	–
D ₃	364,6	435,9	885,2	452,3	63,7	13,6	–
D ₄	466,8	617,2	1694,5	1534,1	345,7	33,5	8
Д ₅	1,4	3,8	43,4	86,5	7,6	1,1	–

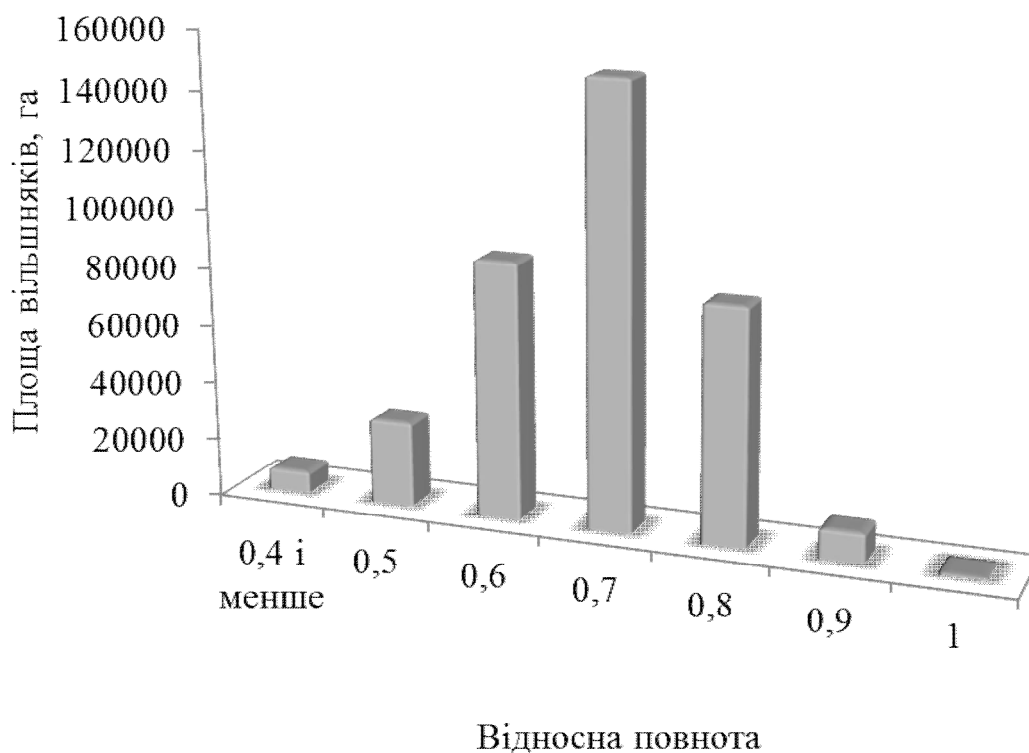

Рис. 3. Розподіл площі вільшняків за відносними повнотами

Основна частина деревостанів вільхи клейкої Українського Полісся належать до середньо- (72,9 %) та високоповнотних (23,0 %). Частка низькоповнотних деревостанів становить лише 2,1 % від загальної площі насаджень досліджуваного регіону.

Висновки і перспективи. Основна частина вільшаників досліджуваного регіону (84,4 %) має вегетативне паросткове походження. У віковій структурі – найбільше середньовікових насаджень (49,6 %). Більшість вільшаників досліджуваного регіону (76 %) зростає в умовах С₄. На території Полісся 74 % насаджень вільхи клейкої належать до високопродуктивних (I та II клас бонітету) і 72,9 % – до середньоповнотних.

Список використаних джерел

1. Білоус А. М. Біопродуктивність та екосистемні функції м'яколистяних лісів Українського Полісся : дис. докт. с.-г. наук : 06.03.02, 06.03.03 / Андрій Михайлович Білоус. – К., 2016. – 406 с.
2. Білоус А. М. Моделювання мортмаси сухостою вільшаників Українського Полісся / Андрій Михайлович Білоус // Біоресурси і природокористування. – 2014. – Т. 6. – № 5–6. – С. 105–109.
3. Білоус А. М. Структура депонованого вуглецю вільхових лісів Українського Полісся / Андрій Михайлович Білоус // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2015. – № 25. – С. 31–36.
4. Блищик В. І. Продукція деревостанів вільхи клейкої Українського Полісся : дис. канд. с.-г. наук : 06.03.02 / В. І. Блищик. – К., 2014. – 243 с.
5. Блищик І. В. Продуктивність та надземна фітомаса вільхи клейкої у деревостанах Західного Полісся України : дис. канд. с.-г. наук : 06.03.02 / І. В. Блищик. – К., 2007. – 236 с.
6. Бульгин Н. Е. Дендрология / Н. Е. Бульгин. – Ленинград : Агропромиздат, 1991. – 352 с.
7. Віки стиглості вільхових лісів степу України та шляхи удосконалення лісокористування в них / В. І. Стороженко, В. П. Пастернак, В. А. Головашкін, В. А. Лук'янець // Лісова типологія в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку: Матеріали XI Погребняківських читань. – 2007. – С. 93–94.
8. Воробьев Д. В. Типы лесов Европейской части СССР / Д. В. Воробьев. – К. : Академия наук Укр. ССР, 1953. – 452 с.
9. Давидов М. В. Чорна вільха Європейської частини СРСР / М. В. Давидов. – К. : УАСГН, 1960. – 116 с.

10. Захаров В. К. Таблицы объемов, сбегов и сортиментные для сосны, ели, дуба, ясеня, ольхи, осины, березы и граба / В. К. Захаров. – Минск : С.-х. и колх. кооп. литер., 1928. – 216 с.
11. Калінін М. І. Продуктивність деревостанів з участю вільхи чорної в Українському Поліссі / М. І. Калінін // Лісівництво і агролісомеліорація. – 2000. – № 97. – С. 48–51.
12. Лавриненко Д. Д. Лесохозяйственное районирование УССР / Д. Д. Лавриненко // Тр. науч. совещ. по природно-географ. районированию Украинской ССР. – 1961. – № 3. – С. 38–46.
13. Лакида П. І. Фітомаса вільшняків Західного Полісся України [монографія] / П. І. Лакида, І. В. Блищик. – Корсунь-Шевченківський : ФОП Майданченко І. С., 2010. – 237 с.
14. Лебедев В. Е. Сортиментная структура черноольховых древостоев Украины / В. Е. Лебедев // Лесоводство и агролесомелиорация. – 1980. – № 56. – С. 62–67.
15. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии / [под. ред. А. З. Швиденко и др.]. – К. : Урожай, 1987. – 560 с.
16. Оборська А. Е. Структура деревостанів вільхи клейкої Західного Полісся / А. Е. Оборська // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2009. – № 135. – С. 192–200.
17. Оцінка і прогноз динаміки стовбурної продукції деревостанів вільхи клейкої у Західному Поліссі України / П. І. Лакида, В. І., Блищик А. М. Білоус та ін. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Лісівництво та декоративне садівництво». – 2011. – Вип. 164. – Ч. 1. – С. 60–68.
18. Пастернак В. П. Типологічна структура та біопродуктивність лісів ДП «Кременське ЛМГ» / В. П. Пастернак, В. Ю. Яроцький // Лісівництво і агролісомеліорація. – 2009. – Вип. 116. – С. 130–135.
19. Поляков Е. Г. Культура черной ольхи в Украинском Полесье / Е. Г. Поляков // Лесоводство и агролесомелиорация. – 1968. – № 14. – С. 92–98.
20. Ромашов Н. В. Производительность и сортиментная структура черноольховых насаждений в различных лесорастительных зонах УССР / Н. В. Ромашов // Лесоведение и лесоводство. – Х. : УкрНИИЛХА, 1964. – С. 18–26.
21. Свириденко В. Є. Лісівництво : підручник / В. Є. Свириденко, О. Г. Бабіч, Л. С. Киричок. – К. : Арістей, 2004. – 544 с.
22. Стороженко В. І. Особливості росту вільхових насаджень у Краснолиманському ДЛГ та ведення в них господарства / В. І. Стороженко, В. А. Головашкін, В. А. Лук'янець. // Ліс, наука, суспільство : матеріали міжнародної ювіл. конф. – 2005. – С. 31–32.
23. Ткач В. П. Заплавні ліси України / В. П. Ткач. – Харків : Право, 1999. – 367 с.
24. Тюрин А. В. Нормальная производительность лесонасаждений сосны, березы, осины и ели [монография] / А. В. Тюрин. – М. ; Ленинград : Сельхозгиз, 1931. – 200 с.

25. Харчук І. І. Вільха клейка та її культури в лісостепу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.03.01 «Лісові культури» / І. І. Харчук. – К., 1995. – 21 с.

References

1. Bilous, A. M. (2016). Bioproduktyvnist ta ekosystemni funktsii m'iakolystianykh lisiv Ukrainskoho Polissia [Biological productivity and ecosystem functions of softwood deciduous forests in the Ukrainian Polissya]. Doctor's thesis. Kyiv, 406.
2. Bilous, A. M. (2014). Modeliuvannia mortmasy sukhostoiu vilshanykiv Ukrainskoho Polissia [Modeling detritus of dead trees (snags) of forests of alder Ukrainian Polissia]. Biological Resources and Nature Managment. 6 (5–6), 105–109.
3. Bilous, A. M. (2015). Struktura deponovanoho vuhletsiu vilkhovykh lisiv Ukrainskoho Polissia [The Structure of the Deposited Carbon in Alder Forests of Ukrainian Polissya]. Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine, 25, 31–36.
4. Blyshchyk, V. I. (2014). Produktsiia derevostaniv vilkhy kleikoi Ukrainskoho Polissia [Production of black alder stands of Ukrainian Polissya]. Candidate's thesis. Kyiv, 243.
5. Blyshchyk, I. V. (2007). Produktyvnist ta nadzemna fitomasa vilkhy kleikoi u derevostanakh Zakhidnoho Polissia Ukrainy [Productivity and aboveground biomass of black alder stands in Western Polissya of Ukraine.]. Candidate's thesis. Kyiv, 236.
6. Buluhyn, N. E. (1991). Dendrolohyia [Dendrology]. Leningrad, 352.
7. Storozhenko, V. I., Pasternak, V. P., Holovashkin, V. A., Luk'ianets, V. A. (2007). Viky styhlosti vilkhovykh lisiv stepu Ukrainy ta shliakhy udoskonalennia lisokorystuvannia v nykh [Age of maturity of alder stands of steppe of Ukraine and ways to improve forest management in them]. Forest typology in Ukraine: Current State, Prospects of Development: Proceedings XI Pohrebnyakivskykh readings. 93–94.
8. Vorob'ev, D. V. (1953). Typu lesov Evropeyskoy chasty SSSR [The types of European forests of USSR]. Kyiv, 452.
9. Davydov, M. V. (1960). Chorna vilkha Yevropeiskoi chastyny SRSR [Black alder of European part of USSR]. Kyiv, 116.
10. Zakharov, V. K. (1928). Tablytsu ob'emov, sbehov y sortymentnye dlya sosnu, ely, duba, yasnya, ol'khy, osynu, berezu y hraba [Tables of volumes, assortment and escape for pine, spruce, oak, ash, alder, aspen, birch and hornbeam]. Minsk, 216.
11. Kalinin, M. I. (2000). Produktyvnist derevostaniv z uchastiu vilkhy chornoi v Ukrainskom Polissi [Productivity of black alder stands in Ukrainian Polissya]. Agroforestry, 97, 48–51.
12. Lavrynenko, D. D. (1961). Lesokhozyaystvennoe rayonyrovanye USSR [Forest zoning of USSR]. Proceedings of the scientific meeting on natural-geographical zoning of USSR, 3, 38–46.

13. Lakyda, P. I., Blyshchyk, I. V. (2010). Fitomasa vilshniakiv Zakhidnoho Polissia Ukrainy [Phytomass of black alder stands in Western Polissya of Ukraine]. *Korsun-Shevchenkivski*, 237.
14. Lebedev, V. E. (1980). Sortymentnaya struktura chernool'khovukh drevostoev Ukraynu [Structure assortments of black alder stands of Ukraine]. *Agroforestry*, 56, 62–67.
15. Shvidenko, A. Z. (ed.) (1987). Normatyvno-spravochne materyalu dlya taksatsyy lesov Ukraynu y Moldavy [Regulatory and reference materials for the forest inventory Ukraine and Moldova]. Kyiv, 560.
16. Oborska, A. E. (2009). Struktura derevostaniv vilkhy kleikoi Zakhidnoho Polissia [The structure of black alder stands of Western Polissya]. *Scientific Bulletin of National University of Biological Resources and Nature Management of Ukraine*, 135, 192–200.
17. Lakyda, P. I., Blyshchyk, V. I., Bilous, A. M. (ed.) (2011). Otsinka i prohnoz dynamiky stovburnoi produktsii derevostaniv vilkhy kleikoi u Zakhidnomu Polissi Ukrainy [Evaluation and weather dynamics receiver products of black alder stands in Western Polissya of Ukraine]. *Scientific Bulletin of National University of Biological Resources and Nature Management of Ukraine*, 164 (1), 60–68.
18. Pasternak, V. P., Yarotskyi, V. Iu. (2009). Typolohichna struktura ta bioproduktyvnist lisiv DP “Kremenske LMH” [Typological structure and forest bioproductivity in the state forest-hunting enterprise “KREMISKE”]. *Agroforestry*, 116, 130–135.
19. Polyakov, E. H. (1968). Kul'tura chernoy ol'khy v Ukraynskom Poles'e [Culture of black alder in the Ukrainian Polissya]. *Forestry and Agroforestry*, 14, 92–98.
20. Romashov, N. V. (1964). Proyzvodytel'nost' y sortymentnaya struktura chernool'khovukh nasazhdenyy v razlychnukh lesorastytel'nykh zonakh USSR [Performance and assortment structure black alder plantations in different forest zones of the Ukrainian USSR]. Kharkov, 18–26.
21. Svyrydenko, V. Ie, Babich, O. H., Kyrychok, L. S. (2004). Lisivnytstvo. Pidruchnyk [Forestry. Textbook]. Kyiv, 544.
22. Storozhenko, V. I., Holovashkin, V. A., Luk'ianets, V. A. (2005). Osoblyvosti rostu vilkhovykh nasazhzen u Krasnolymanskomu DLH ta vedennia v nykh hospodarstva [Features alder growth in Krasnolymanska forestry plantations and the introduction of these farms]. *Wood science and society: Materials of international jubilee conference*, 31–32.
23. Tkach, V. P. (1999). Zaplavni lisy Ukrainy [Floodplain forests Ukraine]. Kharkiv, 367.
24. Tyuryn, A. V. (1931). Normal'naya proyzvodytel'nost' lesonasazhdenyy sosny, berezy, osyny y ely [Normal performance forest stands of pine, birch, aspen and spruce]. Moscow, Leningrad, 200.
25. Kharchuk, I. I. (1995). Vilkha kleika ta yii kultury v lisostepu Ukrainy [Black alder and culture in Ukraine steppe]. Candidate's thesis. Kyiv, 21.

ЛЕСОВОДСТВЕННО-ТАКСАЦИОННАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ДРЕВОСТОЕВ ОЛЬХИ ЧЕРНОЙ УКРАИНСКОГО ПОЛЕСЬЯ

У. Н. Котляревская

Аннотация. Проанализировано распространение и таксационную структуру черноольховых древостоев в условиях Украинского Полесья. Показано распределение ольховых древостоев исследуемого региона по площади и по запасе, распределение площади за: ведомственной подчиненностью, административными областями, возрастными группами, долевым участием в составе, типом лесорастительных условий, классами бонитета, относительной полнотой. Установлено, что на Полесье основная часть ольшаников (84,4 %) имеет вегетативное ростковое происхождение, больше всего средневозрастных насаждений ольхи черной – 49,6 %, 74 % насаждений принадлежит к высокопродуктивным и 72,9 % – к среднеполнотным.

Ключевые слова: ольха черная, происхождение, группа возраста, класс бонитета, лесоводственно-таксационные показатели, относительная полнота, Украинское Полесье.

THE FORESTRY-BIOMETRIC CHARACTERISTIC OF BLACK ALDER STANDS IN UKRAINIAN POLISSYA

U. Kotlyarevska

Abstract. The dissemination of black alder stands and its biometric structure were analyzed in conditions of Ukrainian Polissya. The distribution of alder stands of studied region by area and growing stock were given. The distribution of the area is for departmental subordination, administrative areas, age groups, tree species composition quotient, type of forest conditions, site index and relative stocking. It was found out that the main part of alder forests (84,4%) in Polissya has got vegetative sprout origin. The most of middle-aged stands of alder – 49.6%. 74% of plantations belongs to high and 72.9% – to middle stocked.

Keywords: black alder, origin, age group, site index, forestry-biometric index, relatively stocking, Ukrainian Polissya.